

Zofia Czechowicz*

ZDROWOTNE UWARUNKOWANIA AKTYWNOŚCI ZAWODOWEJ LUDZI
W STARSZYM WIEKU

Obok ustalenia warunków statystyczno-demograficznych i socjalnych, określających chęć lub niechęć do kontynuowania pracy zawodowej, przedstawionych przez dr B. Nowakowską i dr Wł. Obraniakę w niniejszym zeszycie, istotne znaczenie przy podjęciu decyzji o kontynuowaniu pracy mają warunki zdrowotne badanych. Z badań wykonanych w 1974 r. przez W. Pędicha w Opolu wynika, że wśród ludzi w podeszłym wieku zaledwie 25% stanowili ludzie zdrowi klinicznie, 62% osób można było określić jako "lekko chorych", okresowo korzystających z leczenia ambulatoryjnego, 10% to przewlekłe chorzy, wymagający stałej ambulatoryjnej, a okresowo szpitalnej opieki lekarskiej, 3% stanowili ludzie obłożnie chorzy, trwale pozostający w łóżku. Wśród pacjentów Poradni Geriatrycznej w Łodzi, objętych badaniem kwestionariuszowym, znaleźli się ludzie z drugiej i trzeciej grupy - według podziału W. Pędicha - a więc badania nad chęcią kontynuowania pracy zawodowej prowadzono wśród osób niezupełnie zdrowych.

Na ocenę stanu zdrowia badanych składało się badanie podmiotowe (zbieranie wywiadu lekarskiego), przedmiotowe (badanie lekarskie) oraz badania laboratoryjne. Badanie lekarskie powtarzane było co 4-8 tygodni. W związku z tym, że u badanych występują różne schorzenia, które trudno byłoby w tym opracowaniu szeroko omawiać, postanowiono na podstawie ogólnego stanu zdrowia wynikającego z przeprowadzonego badania ustalić, czy pacjent może kon-

* Dr n. med., Poradnia Geriatryczna w Łodzi.

tynuować pracę zawodową w zmniejszonym wymiarze godzin, czy też jego stan zdrowia nie pozwala na kontynuowanie pracy. W opracowaniu posłużono się już wcześniej ustalonym podziałem na różne grupy (wyodrębnione spośród badanej populacji), a także rozszerzono już istniejące zestawienie tabelaryczne o rubryki oceniające stan zdrowia badanych osób. W zestawieniach tabelarycznych "stan zdrowia dobry" oznacza możliwość kontynuowania pracy w zmniejszonym wymiarze godzin, "stan zdrowia zły" oznacza taki stan zdrowia, który uniemożliwia wykonywanie pracy zarobkowej.

1. Osoby przebywające na emeryturze (A)

Stan zdrowia osób przebywających na emeryturze kształtuje się różnie, w zależności od rozpatrywanego przedziału wiekowego. Stan zdrowia 70% mężczyzn i 74% kobiet w wieku 60-64 lat umożliwia im kontynuowanie pracy w zmniejszonym wymiarze godzin. W miarę przybywania lat, stan zdrowia ulega pogorszeniu w przedziale wieku 70-74 lat; 47% mężczyzn i tylko 33% kobiet mogłoby nadal kontynuować pracę (tab. 1).

T a b e l a 1

Osoby przebywające na emeryturze (A)
według wieku, płci i stanu zdrowia

Wiek (w latach)	Liczba badanych mężczyzn			Liczba badanych kobiet		
	razem	o stanie zdrowia		razem	o stanie zdrowia	
		dobrym	złym		dobrym	złym
50-54	1	1	-	1	1	-
55-59	4	1	3	27	22	5
60-64	10	7	3	31	23	8
65-69	27	14	13	56	35	21
70-74	36	17	19	55	18	37
75-79	13	4	9	31	8	23
80-84	6	2	4	14	5	9
85 i więcej	2	-	2	3	-	3
Razem	99	46	53	218	112	106

Ź r ó d ł o: Badania własne z 1980 r.

W piśmiennictwie geriatrycznym często podnoszony jest fakt gorszego stanu zdrowia kobiet w starszym wieku. Być może, że jednocześnie wykonywanie pracy zawodowej w wieku produkcyjnym i obowiązki związane z prowadzeniem domu szybciej niszczą siły biologiczne kobiet.

1.1. Osoby, które chętnie przeszły na emeryturę

Spśród czterech ustalonych w ankiecie powodów chętnego przejścia na emeryturę, ważne dla konfrontacji z oceną lekarską będą dwa: "zły stan zdrowia" i "chęć odpoczynku". Mężczyźni - zarówno pracownicy fizyczni, jak i umysłowi - oceniali zgodnie z oceną lekarską swoje możliwości zdrowotne, i tak przy podawaniu motywu "zły stan zdrowia" przeważali badani, którzy w większości nie mogliby kontynuować pracy, a przy podawaniu motywu "chęć odpoczynku" przeważali badani, którzy mogliby kontynuować pracę w zmniejszonym wymiarze godzin.

Inaczej przedstawia się sprawa z kobietami - pracownicami fizycznymi. Otóż jednakowo złym stanem zdrowia legitymują się te badane, które podały motyw "zły stan zdrowia", jak i "chęć odpoczynku" jako powód chętnego przejścia na emeryturę. Tak więc badane, zaliczone do grupy pracowników fizycznych, jednoznacznie traktowały te pojęcia. Pracownice umysłowe w obu tych samych grupach legitymowały się stanem zdrowia umożliwiającym im kontynuowanie pracy odpowiednio: w 37% i 77%. Można więc sądzić, że kobiety zaliczane do grupy pracowników umysłowych są zdrowsze, niż by to wynikało z ich własnej oceny (tab. 2).

1.2. Osoby, które nie chciały przejść na emeryturę

Osoby deklarujące niechęć do przejścia na emeryturę, mimo osiągnięcia wieku emerytalnego, nie charakteryzują się dobrym stanem zdrowia, gdyż 58% mężczyzn i 44% kobiet z tej grupy nie powinno nadal pracować ze względu na ograniczenia zdrowotne (tab. 3).

Jednakowo źle ocenili swój stan zdrowia pracownicy fizyczni i umysłowi, motywując niechęć do przejścia na emeryturę hasłem

Tabela 2

Osoby chętnie przechodzące na emeryturę
według przyczyn, charakteru pracy zawodowej i stanu zdrowia

Przyczyna chętnego przejścia na emeryturę	Liczba badanych mężczyzn						Liczba badanych kobiet					
	pracowni fizyczni			pracowni umysłowi			pracownicy fizyczni			pracownicy umysłowi		
	razem	o stanie zdrowia		razem	o stanie zdrowia		razem	o stanie zdrowia		razem	o stanie zdrowia	
		dobrym	złym		dobrym	złym		dobrym	złym		dobrym	złym
Brak sił do pracy	4	2	2	5	3	2	7	3	4	11	7	4
Zły stan zdrowia	14	2	12	11	2	9	26	6	20	32	12	20
Chęć odpo- czynku	12	7	5	24	19	5	18	4	14	44	34	10
Koniecz- ność pomocy w domu	-	-	-	-	-	-	6	2	4	17	11	6
Razem	30	11	19	40	24	16	57	15	42	104	64	40

Źródło: Jak w tab. 1.

Tabela 3

Osoby niechętnie przechodzące na emeryturę
według przyczyn, charakteru pracy zawodowej i stanu zdrowia

Przyczyna niechętnego przejścia na emeryturę	Liczba badanych mężczyzn						Liczba badanych kobiet					
	pracownicy fizyczni			pracownicy umysłowi			pracowni fizyczni			pracownicy umysłowi		
	razem	o stanie zdrowia		razem	o stanie zdrowia		razem	o stanie zdrowia		razem	o stanie zdrowia	
		dobrym	złym		dobrym	złym		dobrym	złym		dobrym	złym
Warunki material- ne	2	-	2	1	-	1	2	2	-	6	3	3
Chęć aktyw- nego ży- cia	9	4	5	17	8	9	8	4	4	43	24	19
Razem	11	4	7	18	8	10	10	6	4	49	27	22

Źródło: Jak w tab. 1.

"chęć aktywnego życia". Badanym tym brakuje krytycznego podejścia do własnych możliwości zdrowotnych. Jest to o tyle możliwe, że wśród chorób, które między innymi uniemożliwiają kontynuowanie pracy, znajduje się miażdżyca atakująca różne obszary naczyń, w tym także naczynia mózgowe, co daje znaczne obniżenie krytycyzmu, głównie odnoszące się do własnych możliwości. Jest to jednak grupa osób deklarująca chęć kontynuowania pracy, nie realizująca tego zamiaru i nadal pozostająca na emeryturze.

2. Osoby w wieku emerytalnym pracujące (8)

Grupa osób, które osiągnęły wiek emerytalny, ale nadal pracują jest bardzo nieliczna (32 osoby). Spośród 15 mężczyzn nadal pracujących, 11 miało stan zdrowia umożliwiający im kontynuowania pracy w zmniejszonym wymiarze godzin. Wśród 17 ankietowanych kobiet 13 mogło nadal pracować, jak wynikało to z badania lekarskiego (tab. 4).

T a b e l a 4

Osoby w wieku emerytalnym nadal pracujące (8)
według płci, wieku i stanu zdrowia

Wiek (w latach)	Liczba badanych mężczyzn			Liczba badanych kobiet		
	razem	o stanie zdrowia		razem	o stanie zdrowia	
		dobrym	złym		dobrym	złym
55-59	-	-	-	2	2	-
60-64	1	-	1	2	1	1
65-69	4	4	-	6	5	1
70-74	7	5	2	4	4	-
75-79	3	2	1	3	1	2
Razem	15	11	4	17	13	4

Ź r ó d ł o: Jak w tab. 1.

łącznie na 8 osób (4 mężczyzn i 4 kobiety), których stan zdrowia uniemożliwiał kontynuowanie pracy, 5 znalazło się w przedzia-

le wieku 70-79 lat. W rozpatrywanej grupie badanych chętnie przechodzących na emeryturę (tab. 1), która liczy 319 osób, można było obserwować, że stan zdrowia pogarsza się z wiekiem, zwłaszcza począwszy od 70 roku życia. Należałoby więc zastanowić się, czy ludzie powyżej 70 roku życia powinni być jeszcze zatrudniani, niezależnie od motywacji.

3. Osoby u progu emerytury (C)

Ostatnią grupą badanych jest grupa osób u progu emerytury. Z osób deklarujących na przyszłość chęć przejścia na emeryturę tylko 2 już w chwili obecnej legitymują się złym stanem zdrowia, który jednak umożliwiłby im kontynuowanie pracy zawodowej w zmniejszonym wymiarze godzin. Pozostałe 22 osoby, mimo deklarowanej chęci przejścia na emeryturę z chwilą uzyskania uprawnień, mogłyby ze względu na stan zdrowia pracę kontynuować. Niestety stan zdrowia nie jest jedynym motywem kierującym ludźmi w tak ważnych dla nich sprawach, jak praca zawodowa. Spośród 7 osób deklarujących niechęć do przejścia na emeryturę, 5 może nadal pracować, a 1 osoba już w chwili badania legitymuje się złym stanem zdrowia i powinna zaprzestać pracy mimo braku uprawnień emerytalnych (tab. 5).

4. Wnioski

1. Stan zdrowia badanych osób pogarsza się z wiekiem, a powyżej 70 roku życia 53% mężczyzn i 67% kobiet charakteryzuje się stanem zdrowia uniemożliwiającym im kontynuowanie pracy zawodowej.

2. W związku z pogarszaniem się stanu zdrowia osób po 70 roku życia, należy przyjąć, że zatrudnienie powyżej tego wieku z lekarskiego punktu widzenia jest niecelowe.

3. Stan zdrowia pracowników fizycznych, zwłaszcza kobiet, jest gorszy niż stan zdrowia pracowników umysłowych.

Osoby u progu emerytury (C)
według płci, wieku i stosunku do przejścia na emeryturę i stanu zdrowia

Wiek (w la- tach)	Liczba badanych mężczyzn							Liczba badanych kobiet						
	o- gółem	przejdą na emeryturę						o- gółem	przejdą na emeryturę					
		chętnie				niechętnie			chętnie				niechętnie	
		ra- zem	o stanie zdrowia		ra- zem	o stanie zdrowia			ra- zem	o stanie zdrowia		ra- zem	o stanie zdrowia	
			do- brym	złym		do- brym	złym			do- brym	złym		do- brym	złym
50-54	-	-	-	-	-	-	-	3	3	3	-	-	-	-
55-59	3	3	3	-	-	-	-	17	13	12	1	4	4	-
60-64	5	3	3	-	2	1	1	3	2	1	1	1	1	-
Razem	8	6	6	-	2	1	1	23	18	16	2	5	5	-

Ź r ó d ł o: Jak w tab. 1.

Zofia Czechowicz

HEALTH DETERMINANTS OF PROFESSIONAL ACTIVITY
OF ELDERLY PEOPLE

The article contains the results of medical examination carried out in the environment of elderly people. Its aim was to determine their fitness for further work. Both personal opinions of these people and their objective psycho-physical capabilities were taken into account. It appeared that at the age of 70 and more years the state of health of over fifty per cent of the examined persons excluded any possibility of undertaking any professional work by them. This observation pertains, to a bigger degree, to women than to men, and to manual than to clerical workers.